

DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY, FINANCE AND BANKING IN A PANDEMIC: CURRENT CHALLENGES AND NEW OPPORTUNITIES

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-108-4-1>

Oksana Horbachova

*PhD of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance
National Aviation University*

ANALYSIS OF DEPOSIT PORTFOLIO FORMATION OF A COMMERCIAL BANK

Summary

The main part of the bank's resources is formed by attracting customers' funds to deposit accounts, and their amount, in turn, depends on the effectively planned policy of the bank. The possibility of active operations depends on the volume and structure of borrowed funds by a banking institution. In the context of financial and economic and pandemic crises, the analysis of the structure of attracted resources becomes important, namely: the formation of the deposit portfolio of commercial banks, taking into account the use of long-term deposits as a future investment resource. The essence and significance of deposit activity of a commercial bank are analyzed. The peculiarities of the formation of the deposit portfolio of a commercial bank are determined. The financial and economic indicators of the deposit activity of the First Ukrainian International Bank Joint-Stock Company are analyzed. The analysis of the bank's deposit programs was performed.

Вступ

Безперервне функціонування економіки, а отже, й досягнення соціально-економічних цілей держави, суб'єктів господарювання та домогосподарств, залежить від банківської системи, котра забезпечує обслуговування готівкових та безготівкових грошових розрахунків, здійснює зберігання коштів юридичних і фізичних осіб, їх забезпечення фінансовими ресурсами та багато інших видів банківських послуг.

Проте серйозні фінансово-економічні виклики та стрімке поширення коронавірусу, а також запровадження у світі та в Україні значних обмежень для стримування пандемії у 2020–2021 рр. є й залишаються визначальними чинниками усіх економічних процесів, а особливо у банківській сфері.

За оцінками самих банкірів, уперше за всю історію фінансово-економічних криз в Україні банківська система не стала додатковим джерелом проблем і тягарем для бюджету, а є осередком стабільності та спокою, що активно підтримує економіку в складний період. Відтоку депозитів населення та бізнесу не лише не спостерігалось, навпаки – їх обсяги в національній валюті за підсумками 2020 р. зросли на 26% та 35% відповідно. Найважливіше, що в умовах важкої кризи банки зберегли довіру населення до банківської системи та забезпечили фінансову стабільність.

Без огляду на такі досягнення, існують численні ризики та нові прояви хвороби; на нашу думку, доцільно й надалі підтримувати банківський сектор економіки, впроваджувати заходи щодо залучення фінансових ресурсів у банківську систему України.

Проблеми та значення депозитної діяльності комерційних банків досліджують у свої працях такі українські та зарубіжні фахівці, як О. Бартош, С. Васильчак, Л. Галапуп, О. Жидяк, О. Корнієнко, І. Стасюк, М. Коваленко, О. Корнієнко, Т. Лункіна, Л. Матлага, О. Сова, А. Синяк, Н. Тертична, М. Федішин, А. Шелюк та ін.

Проте додаткових досліджень потребують питання акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та перерозподіл їх у різні галузі економіки, у т. ч. шляхом інвестиційної діяльності, з метою отримання прибутку та досягнення соціально-економічного ефекту. Основна частина ресурсів банку формується за рахунок залучення коштів клієнтів на депозитні рахунки, а їх обсяг, своєю чергою, залежить від ефективно спланованої політики банку. Від обсягу та структури залучених коштів банківською установою залежить можливість здійснення активних операцій. В умовах фінансово-економічних та пандемічної криз великого значення набуває аналіз структури залучених ресурсів, а саме формування депозитного портфеля комерційних банків з урахуванням використання довгострокових вкладів як майбутнього інвестиційного ресурсу. За таких умов пріоритетним завданням банківської установи є переважання залучення довгострокових вкладень над короткостроковими. Саме тому проблема, що існує у диспропорції строковості залучених коштів, переважання короткострокових вкладів над довгостроковими, та мінімальний обсяг довгострокових ресурсів у депозитному портфелі банку, є особливо актуальною.

Метою дослідження є комплексне розроблення теоретичних та практичних аспектів формування депозитного портфеля на прикладі Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний банк» (ПУМБ).

Розділ 1. Сутність та значення депозитної діяльності комерційного банку

Наявність фінансово-кредитних інституцій, таких як банки, фондові і валютні біржі, страхові, інвестиційні компанії, кредитні спілки, котрі мобілізують тимчасово вільні кошти суб'єктів господарювання та домогосподарств, спрямовують необхідні обсяги грошових капіталів у найприбутковіші галузі економіки, що в кінцевому підсумку забезпечує безперервність процесу суспільного відтворення та призводить до підвищення матеріального добробуту населення країни, є сучасними передумовами функціонування ринкової системи господарювання. Залежно від активності банківських установ та їхнього фінансового стану можна характеризувати загальний стан економіки країни, і навпаки, належний фінансовий стан банків підтверджує економічний розвиток суспільства у цілому.

Кожен комерційний банк є унікальним поєднанням дії внутрішніх і зовнішніх чинників, що визначають потенціал його майбутніх дій. Кожен банк має свої особливості формування ресурсів за рахунок оптимального депозитного портфеля; кожен банк розробляє свою унікальну депозитну політику та стратегію розвитку.

Пасиви банку є джерелом формування їхніх фінансових ресурсів. За своїм складом пасиви неоднорідні та складаються з капіталу і зобов'язань банку перед вкладниками та кредиторами. Темпи приросту обсягу пасивів та зміна їхньої структури свідчать, що ситуація на ринку депозитних послуг перебуває у стані коливань. Основними джерелами фінансування активних операцій, які становлять найбільшу питому вагу у структурі банківських пасивів, виступають строкові депозити та кошти на поточних рахунках. Останнє джерело ресурсів на відміну від строкових депозитів є більш дешевим, але водночас становить групу зобов'язань, яка характеризується підвищеним рівнем ризику.

Суб'єктами депозитних операцій є комерційні банки, що виступають як позичальники, і власники коштів, котрі виступають кредиторами. Об'єктами депозитних операцій є кошти, що передані комерційному банку на умовах, визначених двосторонньою угодою.

Для диверсифікації власного депозитного портфеля банки залучають різні види депозитів. Незалежно від цілей аналізу або дослідження окремі науковці дають різні визначення поняття банківського депозиту.

Наукові та експерти цілком справедливо зазначають, що формування депозитного портфеля банківських установ має велике значення для їхньої ефективної діяльності. Як правило, такий портфель створюється за рахунок вкладів населення та забезпечує фінансову стійкість і стабільність банків. Депозити не лише розкривають зміст діяльності банківських установ як посередників у придбанні коштів на ринку кредитних ресурсів, а й дають можливість утримувати та розширювати клієнтську базу банку [1, с. 164].

Депозитна діяльність відіграє значну роль не тільки в банківській діяльності, а й стимулює збільшення інвестиційних ресурсів. Депозитна діяльність банків передусім пов'язана із забезпеченням стабільної ресурсної бази. Така діяльність пов'язана із залученням тимчасово вільних грошових коштів населення на умовах платності та строковості для створення власних кредитних ресурсів із метою забезпечення конкурентних переваг банківської установи на фінансовому ринку. Ресурси, що формуються в результаті депозитної діяльності банку, виступають джерелом акумульованих ресурсів у банківській системі.

Види депозитів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація банківських депозитів

Ознака	Види депозитів
За економічним змістом	активні депозити (розміщені)
	пасивні депозити (залучені)
За строком користування	депозити до запитання (на вимогу)
	строкові депозити
За валютою, в якій номінований депозит	депозити в національній валюті
	депозити в іноземній валюті
За категоріями вкладників депозити банків	депозити за рахунок бюджетних коштів
	депозити юридичних осіб
	депозити фізичних осіб
За формою визначення власника	іменні депозити
	депозити на пред'явника
За резидентністю	депозити резидентів
	депозити нерезидентів
За цільовим призначенням	дохідні депозити
	гарантійні депозити
За способом юридичного оформлення зобов'язань за депозитом	оформлені угодою з наданням ощадної книжки
	з наданням депозитного сертифіката
За формою вилучення депозиту та нарахування процентів	безумовні (без попереднього повідомлення або з попереднім повідомленням)
	умовні (кошти можуть бути вилучені за настання певних обставин, обумовлених угодою)
За режимом функціонування	з правом поповнення
	без права поповнення
За методом нарахування процентів депозити	з фіксованою процентною ставкою депозити
	з плаваючою процентною ставкою
	депозити, за якими нараховуються «прості» проценти депозити, за якими нараховуються «складні» проценти
За терміном нарахування процентів	депозити зі щомісячним нарахуванням процентів
	депозити зі щоквартальним нарахуванням процентів
	депозити зі щорічним нарахуванням процентів «авансові депозити»

Джерело: систематизовано автором за даними [2–4]

Кожен із зазначених у таблиці видів депозитів має свої переваги та недоліки. Так, недоліком депозитів до запитання для банку є нестабільність їх розміру, що насамперед обмежує можливість їх використання банком для позичкових та інвестиційних операцій, тому власникам поточних рахунків або сплачується низький депозитний процент, або він не сплачується взагалі. В умовах відсутності плати за депозити до запитання банки намагаються стимулювати приріст поточних внесків за рахунок надання додаткових послуг, залучити клієнтів, а також підвищити якість обслуговування. Це, зокрема, кредитування з поточного рахунку, пільги вкладникам в одержанні кредиту, використання зручних для клієнта форм розрахунків, а саме застосування кредитних карток, чеків, розрахунково-консультативне обслуговування. У світовій практиці строк дії таких вкладів зазвичай не обумовлюється, але у вітчизняній практиці банки інколи обумовлюють в договорі строк дії, на який підписується угода, наприклад один рік. Це робиться з метою запобігання вимогам клієнтів стосовно зміни процентних ставок, а також умов договору.

У контексті джерел утворення розрізняють власні ресурси (статутний капітал, резервний фонд, резерви на покриття банківських ризиків, нерозподілений прибуток) і залучені ресурси (кошти на депозитних рахунках клієнтів банку, кошти, отримані від продажу боргових зобов'язань банку, позики, отримані від інших комерційних банків, НБУ чи інших кредиторів). Специфіка функціонування банківської системи характеризується тим, що у структурі банківського капіталу основну частку займають залучені та позичені кошти. Дослідження загальної динаміки банківських зобов'язань та їхньої частки у пасивах демонструє відповідність умовам економічного середовища, тобто їх обсяги зростають упродовж періодів стабілізації економіки та скорочуються, відповідно, в умовах кризових явищ.

Відповідно, депозитні операції – це все ж таки операції, які проводить банк, коли залучає кошти клієнтів.

Депозитний портфель є важливим складником ресурсної бази банківської установи.

Під депозитним портфелем слід розуміти сукупність коштів на депозитних рахунках клієнтів, залучених банком на договірній основі. Формування депозитного портфеля слід розглядати як безперервний циклічний процес, що складається з таких основних етапів, як:

- 1) аналіз – дослідження «поведінки» грошових коштів на рахунках клієнтів;
- 2) планування – орієнтація на залучення певних груп клієнтів і види депозитів;
- 3) робота із залучення клієнтів – упровадження нових продуктів, гнучка тарифна політика й індивідуальна робота з клієнтами;
- 4) контроль.

Механізм управління депозитним портфелем банку – це обґрунтована та гнучка система стратегічних і тактичних управлінських рішень та відповідних їм заходів щодо визначення складу та технології залучення банком депозитних ресурсів за умови забезпечення високого рівня його конкурентоспроможності, прибутковості та ліквідності.

Оцінку депозитного портфеля комерційного банку здійснюють за декількома етапами. На початковому етапі здійснюють кількісний та якісний аналіз структури залучених коштів, який полягає у визначенні динаміки та питомої ваги кожної підгрупи або декількох підгруп у загальній сумі залучених коштів. Далі проводять порівняльний аналіз структури залучених коштів за групами клієнтів та термінами. Наступним кроком буде аналіз структури депозитів за ступенем затребуваності останніх та за строками. На наступному кроці проводять аналіз ризиків залучення депозитів та міри стабільності. Визначаються коефіцієнт структури депозитних коштів, коефіцієнт терміновості структури депозитів та частка строкових депозитів у загальній сумі пасивів. Оцінюється вплив чинників на динаміку депозитного портфелю. Розраховується коефіцієнт ефективності депозитної політики та інші показники.

Разом із тим усі комерційні банки певні інструменти для підвищення ефективності банківської діяльності. Безумовно, що така ефективність та результати діяльності банку, його місце на ринку банківських послуг залежать від структури депозитного портфеля.

Формування депозитного портфеля комерційного банку залежить від низки чинників (рис. 1).

У продовження дослідження зазначимо, що комерційні банки стикаються з певними проблемами у процесі формування депозитного портфеля, а саме:

1) імовірні швидкий відтік коштів і втрата ліквідності комерційного банку, що зумовлено заощадженнями вкладників;

2) слабкий контроль банку над обсягом депозитних операцій (ініціатива розміщення грошових ресурсів здебільшого надходить від самих вкладників);

3) неактивне застосування цінових і нецінових методів маркетингової політики, що, своєю чергою, зменшує ймовірність користування вкладниками ширшим спектром якісних послуг банку;

4) недостатня кількість страхових гарантій до багатьох депозитних пропозицій;

5) різні види шахрайств та кіберризиків;

6) низький рівень фінансової грамотності населення;

7) банківські ризики, про які не поінформована більша кількість клієнтів;

8) нерозвинений спектр супутніх послуг під час розміщення депозитів [5, с. 38].

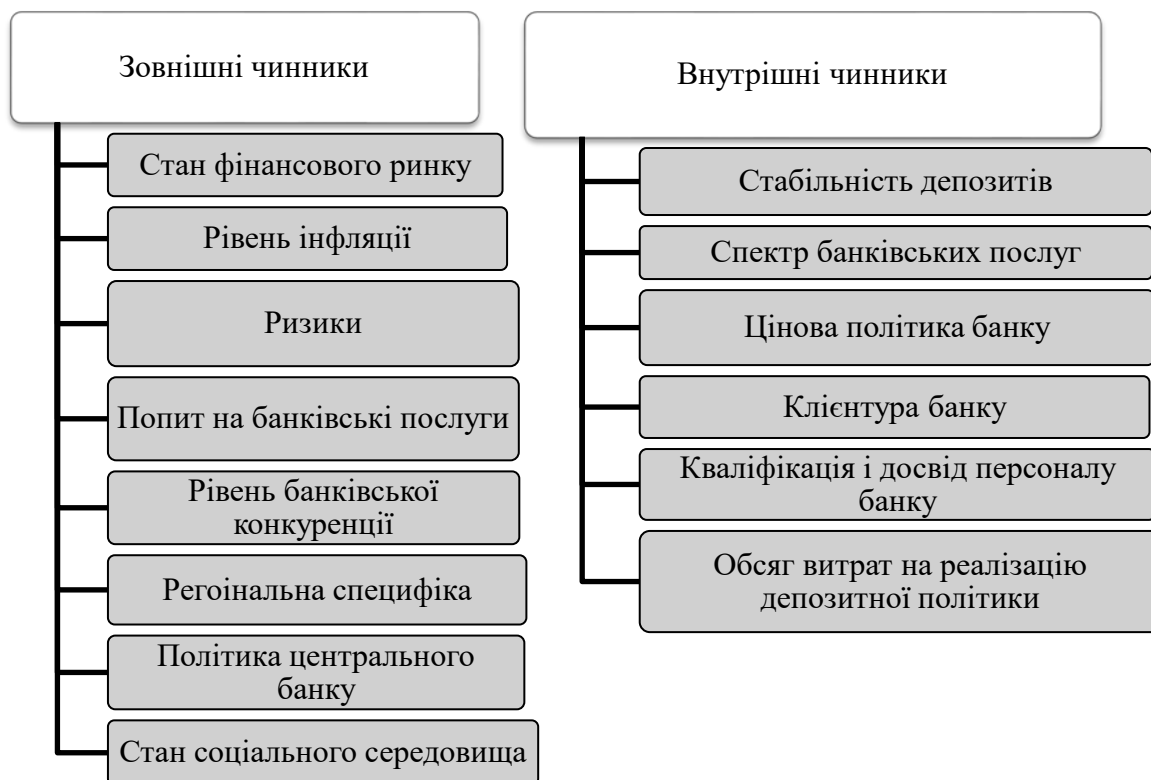

Рис. 1. Чинники, що впливають на формування депозитного портфеля комерційного банку

Джерело: систематизовано автором за даними [2; 6]

Вирішенням наведених вище проблем може бути застосування певних заходів. Наприклад, щоб фізичні особи здійснювали вклади на депозитні рахунки у банки, останнім потрібно постійно вдосконалювати та створювати нові банківські продукти, поліпшувати процеси обслуговування клієнтів і модернізувати систему управління.

Підсумовуючи, зазначимо, що залучення депозитних коштів є дуже важливим для банківських установ, оскільки це сприяє вдосконаленню діяльності комерційних банків у процесі формування своїх ресурсів і збереженню їхніх конкурентних переваг.

Розділ 2. Аналіз депозитних програм Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний банк»

Сучасна банківська практика характеризується великою різноманітністю банківських операцій та банківських депозитів. Це зумовлено бажанням банків в умовах сегментованого висококонкурентного ринку повністю задовольнити попит різних груп клієнтів на банківські послуги і залучити їхні кошти для збереження на банківських рахунках.

Ураховуючи екзо- та ендогенні чинники, банківська система України є відносно стабільною. За даними НБУ, обсяг гривневих депозитів населення в банківській системі за 2020 р. збільшився на 26,4%, до

397,7 млрд грн, а валютних – на 2,2%, до 9,82 млрд дол. Обсяг гривневих вкладів корпоративного сектору в 2020 р. зріс на 35%, до 440,3 млрд грн, а валютних – зменшився на 0,7%, до 7,64 млрд дол. [7].

Щодо досліджуваного банку, то ресурсна база АТ «ПУМБ» диверсифікована за джерелами залучення (клієнтські кошти, кошти, залучені від Національного банку України шляхом рефінансування, кошти, залучені на міжнародних ринках, кошти, залучені від вітчизняних банків, бюджетні кошти тощо) та за основними контрагентами, клієнтський депозитний портфель – за основними вкладниками, а кошти суб'єктів господарювання – за видами економічної діяльності. Зазначене нівелює чутливість до ризику ліквідності. Обсяг клієнтських коштів за підсумками 2018 р. збільшився на 7,0%, приріст коштів фізичних осіб становив 7,1% та кошти корпоративних клієнтів зросли на 6,8% порівняно з 2017 р.

За підсумками 2019 р. обсяг клієнтських коштів збільшився на 7,5%, приріст коштів фізичних осіб становив 25,1%, а кошти корпоративних клієнтів зменшилися на 5,2%. У підсумку частка корпоративних рахунків у зобов'язаннях перед клієнтами Банку зменшилася з 58,2% до 51,4%, роздрібних – збільшилася із 41,8% до 48,6% порівняно з 2018 р.

У 2020 р. обсяг клієнтських коштів збільшився на 34,5%, приріст коштів фізичних осіб становив 31,4%, а кошти корпоративних клієнтів зросли на 37,5%. У підсумку частка корпоративних рахунків у зобов'язаннях перед клієнтами Банку зменшилася з 51,4% до 52,5%, а роздрібних – зменшилася з 48,6% до 47,5% порівняно з 2019 р.

ПУМБ як фізичним, так і юридичним особам надає широкий спектр послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування у цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесінг із платіжними картками.

Упродовж 2018–2020 рр. ПУМБ зарекомендував себе як надійний банк для збереження заощаджень як для бізнесу, так і для приватних клієнтів. Зокрема:

- за 30 років не відбулося жодного скасування виплати депозитів чи будь-яких інших виплат;

- ПУМБ є одним із п'яти банків, уповноважених на зберігання запасів готівки Національного банку України;

- 90% клієнтів повторно розміщують свої депозити в ПУМБ;

- ПУМБ входить до ТОП-77 банків за розміром депозитного портфеля фізичних осіб;

- у 2015–2020 рр. ПУМБ виплатив вкладникам неплатоспроможних банків 5,86 млрд грн, банк – агент Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

- ПУМБ посідає сьоме місце в рейтингу найбільш надійних банків країни [8].

Відповідно до поставлених завдань, проаналізуємо кошти клієнтів банку (табл. 2, рис. 2).

Таблиця 2

Кошти клієнтів АТ «ПУМБ» у 2018–2020 рр.

№	Групи клієнтів банку	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
		Тис грн	Частка	Тис грн	Частка	Тис грн	Частка
1	Юридичні особи						
1.1	Поточні рахунки	15150050	65,38%	15665705	71,29%	22338887	73,92%
1.2	Строкові депозити	8020526	34,62%	6307584	28,71%	7879962	26,08%
	Разом коштів юридичних осіб	23170576	58,25%	21973289	51,40%	30218849	52,54%
2	Фізичні особи						
2.1	Поточні рахунки	4793431	40,57%	5484759	26,40%	9299981	34,07%
2.2	Строкові депозити	11816146	71,14%	15294545	73,60%	17996432	65,93%
	Разом коштів фізичних осіб	16609577	41,75%	20779304	48,60%	27296413	47,46%
	Всього	39780153	100,00%	42752593	100,00%	57515262	100,00%

Джерело: складено і розраховано автором за даними [8]

Станом на 31 грудня 2020 р. розміщені в Банку депозити 10 найбільших клієнтів у сумі 3 254 539 тис грн, або 6% коштів клієнтів (станом на 31 грудня 2019 р. – 2 541 550 тис грн, або 6%, станом на 31 грудня 2018 р. – 4 337 735 тис грн, або 11% коштів клієнтів, станом на 31 грудня 2017 р. – 5 545 493 тис грн, або 15%).

Станом на 31 грудня 2020 р. до складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 463 251 тис грн та 235 545 тис грн, які являли собою забезпечення кредитів клієнтам та зобов'язань із надання кредитів відповідно.

Окрім того, 867 261 тис грн (на 31 грудня 2019 р. – 686 232 тис грн) утримуються як забезпечення зобов'язань за імпорнтними акредитивами, гарантіями та авалуванням векселів.

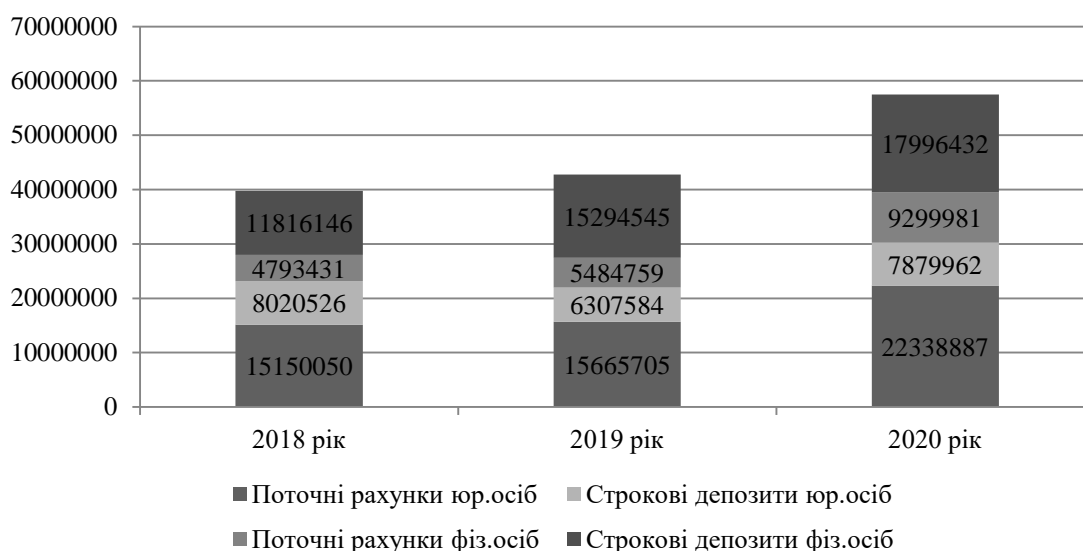

Рис. 2. Кошти клієнтів АТ «ПУМБ» у 2018–2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [8]

Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки наведено в табл. 3, рис. 3, 4.

Таблиця 3

Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки у 2018–2020 рр.

Групи клієнтів за галузями економіки	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Фізичні особи	16609577	20779304	27296413
Торгівля і агентські послуги	4432928	4940992	6778449
Гірничо-видобувна галузи та енергетика	3532635	3938033	5827387
Металургія	3155701	4448397	4338386
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	2920002	1402253	2658325
Будівництво і нерухомість	2344881	1991654	1912556
Машинобудування	1869124	1082758	1703653
Небанківські фінансові установи	624749	903102	1300135
Харчова промисловість та с/г	345910	602323	1233151
Хімічна галузь	231318	226837	421583
Переробка деревини	66382	93963	94932
Інше	3646946	2342977	3950292
Всього коштів клієнтів	39780153	42752593	57515262

Джерело: складено і розраховано автором за даними [8]

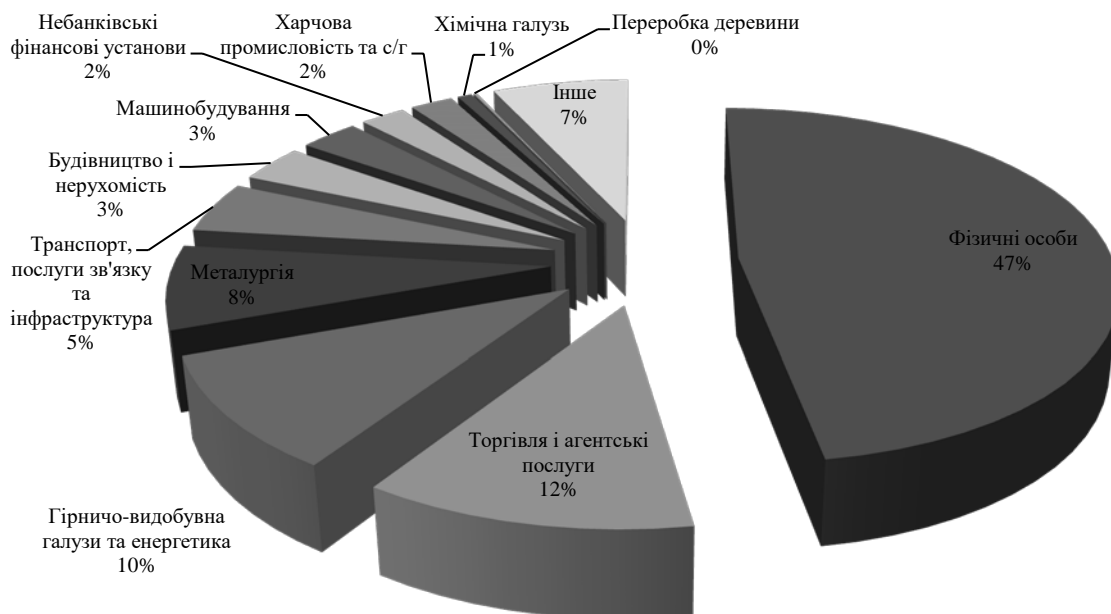

Рис. 3. Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки у 2020 р.

Джерело: складено і розраховано автором за даними [8]

Таким чином, кошти клієнтів АТ «ПУМБ» постійно збільшувалися (рис. 4) і були розподілені між такими групами:

- 1) фізичні особи – 27 296 413 тис грн, або 47% усіх ресурсів у 2020 р.;
- 2) торгівля й агентські послуги – 12% (рис. 4);
- 3) гірничо-видобувна галузь та енергетика – 10%;
- 4) металургія – 8%.

Частка інших груп клієнтів та галузей не перевищувала 5%.

Відповідно до поставлених завдань, проаналізуємо депозитні програми АТ «ПУМБ» (табл. 4).

У продовження дослідження проаналізуємо розподіл вкладів фізичних осіб та суму можливого відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у 2018–2021 рр. (табл. 5).

Таким чином, кількість вкладників у 2020 р. перевищувала 2 млн 400 тис осіб (із них в іноземній валюті – близько 1,3 млн осіб), котрими було вкладено 28 536 187 тис грн (та 12 972 868 тис грн в іноземній валюті).

Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 2 вересня 1999 р. (реєстраційне свідоцтво № 102 від 6 листопада 2012 р.), що діє відповідно до Закону України № 2740-III «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб». Фонд гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує повернення вкладникам депозитів до 200 тис грн на одну особу. У 2020 р. сума можливого відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб становила 13 931 794 тис грн, що менше показників 2018 р. та більше аналогічних показників 2019 р.

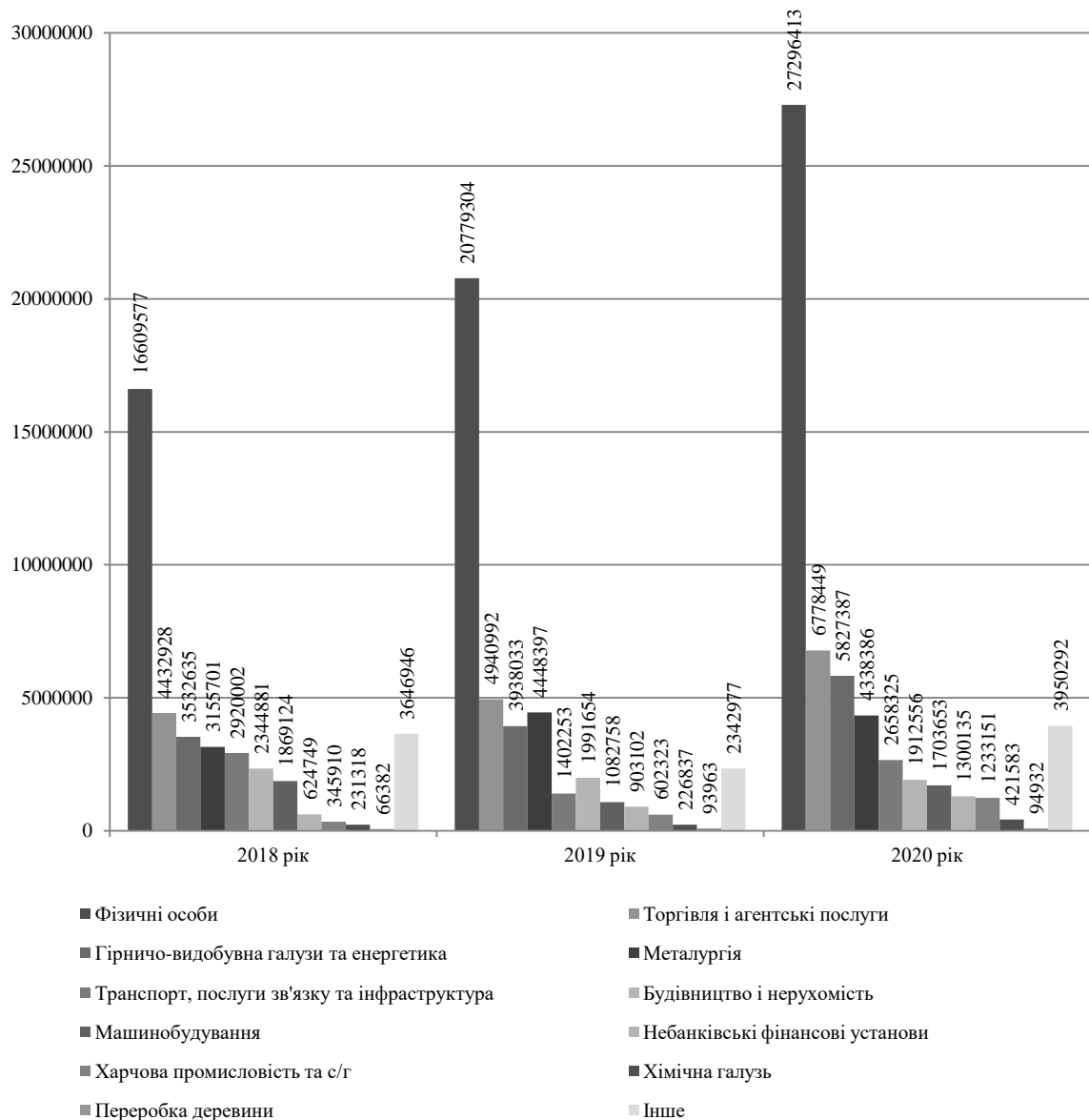

Рис. 4. Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки

Джерело: складено і розраховано автором за даними [8]

У продовження дослідження проаналізуємо залучені депозити залежно від розмірів вкладень (табл. 6).

Отже, в АТ «ПУМБ» найбільше було залучено вкладів розміром від 10 до 100 000 грн (608 613 вкладів у 2018 р., 671 163 – у 2019 р., 769 110 – у 2020 р.).

Найменше – вкладів у розмірі понад 500 тис грн (4 141 вклад у 2018 р., 5 019 – у 2019 р., 7 193 – у 2020 р.).

За даними офіційної фінансової звітності, у 2020 р. процентні витрати за строковими депозитами та ощадними рахунками становили 1 713 194 тис грн, за поточними рахунками – 542 138 тис грн [8].

Таблиця 4

Депозитний портфель АТ «ПУМБ»

Вид депозиту	Особливості
Депозити приватним клієнтам	
Депозит «Дохідний»	Максимальне примноження ваших заощаджень – від 5,5% річних Виплата відсотків відбувається щомісяця на у картку від ПУМБ Не передбачено часткове зняття коштів, поповнення та дострокове розірвання Автоматичне продовження
Депозит «Вільний»	Часткове зняття коштів Автоматичне подовження Поповнення без обмежень Дострокове розірвання з виплатою усіх раніше нарахованих відсотків
Депозит «Накопичувальний»	Легке накопичення та примноження заощаджень – від 6,5% річних Виплата відсотків щомісяця з додаванням до депозиту Не передбачено часткове зняття коштів та дострокове розірвання
Депозит «Скарбничка+»	Виплата відсотків у кінці терміну, додаємо % до депозиту Не передбачено часткове зняття коштів Виплата депозиту У кінці строку депозиту (капіталізація на депозитний рахунок)

Джерело: складено автором

Таблиця 5

**Розподіл вкладів фізичних осіб та сума можливого відшкодування
Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у 2018–2021 рр.**

Період	Вклади усього				Сума можливого відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб
	Кількість вкладників		Сума вкладів		
	усього	з них в іноземній валюті	усього	з них в іноземній валюті	
01.01.2019	1742657	88016	1716160530742	903793469561	817518754818
01.01.2020	2032079	100156	21460167	9481160	11280531
01.01.2021	2418413	131584	28536187	12972868	13931794

Джерело: складено автором за даними [8]

Підсумовуючи, зазначимо, що депозитні операції є важливим джерелом формування ресурсної бази АТ «ПУМБ». Депозитні операції залучають тимчасово вільні кошти клієнтів у банківську систему, саме у цьому й полягає їх сутність. Залучення вільних коштів у депозити для банку є не

Таблиця 6

Розподіл вкладів фізичних осіб залежно від розміру вкладу в 2018–2020 рр.

Роки	У тому числі									
	до 10 грн		від 10 до 100 000 грн		від 100 000 до 200 000 грн		від 200 000 до 500 000 грн		понад 500 000 грн	
	кількість	сума вкладів	кількість	сума вкладів	кількість	сума вкладів	кількість	сума вкладів	кількість	сума вкладів
2018 рік	1103899	54439997	608613	302707873793	15714	226488600061	10290	287205035890	4141	899704581001
2019 рік	1318115	653	671163	4037458	23207	3326824	14575	4019695	5019	10075537
2020 рік	1597376	649	769110	5015914	25793	3689249	18941	5361288	7193	14469087

Джерело: складено автором за даними [8]

просто необхідним. Саме обсяг цих коштів впливає на ефективність діяльності банків. Зокрема, залучення коштів сприяє підвищенню ліквідності банку, збільшенню обсягів активних операцій та зменшенню вартості ресурсів порівняно з міжбанківськими кредитами.

Також слід зазначити, що ефективна діяльність АТ «ПУМБ» напряму залежить від обсягу ресурсів, які є у його розпорядженні, адже без достатньої ресурсної бази банки не можуть належним чином задовольнити кредитні потреби клієнтів. Проте переваги депозитів є не лише для банків, зрозуміло, що ніхто не вкладатиме гроші просто так, тому розміщення грошових коштів дає можливість отримувати певний дохід у вигляді проценту. Також клієнти банку за бажанням можуть збільшувати суму своїх заощаджень за рахунок процентного доходу та мінімізувати ризики втрати коштів.

Висновки

У цілому слід зазначити, що в АТ «ПУМБ» під час здійснення депозитної діяльності постійно оцінюють проблеми, які мають місце під час формування депозитного портфеля. Нині основною проблемою у формуванні депозитного портфеля є збереження та недопущення відтоку грошових коштів із депозитних рахунків клієнтів (мінімізація наслідків депозитного ризику). Ідентифікація ризику в АТ «ПУМБ» у подальшому дасть змогу розвинути

методи його оцінки і, як наслідок, методи управління. Оскільки ризик – це не лише ймовірність втрати, а й ймовірність отримати додаткову вигоду, то під час прийняття обґрунтованих доцільних рішень банк зможе отримати додаткову вигоду. Отже, для стабільної роботи АТ «ПУМБ» даний ризик необхідно мінімізувати та заохочувати клієнтів, щоб вони не лише достроково не вилучали кошти, а й після закінчення строку дії договору продовжили його дію.

В Україні також однією з проблем є недовіра клієнтів до стабільності та надійності роботи банків. На сучасному етапі банківська діяльність характеризується залежністю ефективної діяльності банку від наявної бездоганної репутації, відгуків про високу якість обслуговування клієнтів.

Усе це свідчить про необхідність орієнтації на задоволення потреб клієнтів за одночасного дотримання усіх установлених норм ліквідності та прибутковості.

Однією з проблем є формування довіри у потенційного клієнта. Сьогодні рівень довіри населення до банків в Україні є надзвичайно низьким, і важливим аспектом цієї проблеми є економічні наслідки підвищення довіри до банку. Ще однією проблемою для банку є диверсифікація депозитного портфеля банку. Завдання банку полягає у поєднанні прибутковості та стабільності ресурсної бази, а саме її складника – депозитів фізичних осіб.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна діяльність комерційних банків України прямо залежить від наявності вільних коштів на їхніх рахунках. Кошти, що переважно формують фінансову базу банків – це депозитні вклади. Деякі економічні проблеми впливають на наявність достатнього обсягу депозитних ресурсів, зокрема такі проблеми, як девальвація гривні, нестабільний стан економіки, інфляція, кількість банкрутств та ін. У вкладників утрачається довіра до банків, і вони забирають свої кошти або ж не вкладають їх зовсім. Тому перед банківською системою постає питання залучення нових вкладників та утримання існуючих.

Список використаних джерел:

1. Мельничук Н.Ю., Ковальчук С.С. Депозитна діяльність банківських установ у контексті формування їхньої ресурсної бази. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 1(67). URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4958/1/28.pdf>
2. Банківські операції / за ред. О.В. Дзюблюка. Тернопіль : Економічна думка, 2009. 696 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/529/1/bankivski%20operacii.pdf>
3. Коваленко В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : УАБС НБУ, 2015. 228 с.

4. Киркач С.М. Фінансове планування діяльності банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 ; Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків, 2014. 23 с.
5. Андренко О., Вороніна Л. Проблеми розвитку депозитних операцій банківських установ. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2018. № 47. С. 37–41.
6. Банківський сектор. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/>
7. Банківська система в 2020 році збільшила депозитний портфель і скоротила кредитний портфель. URL: <http://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-v-2020-rotsi-skorotila-kreditniy-portfel>
8. Акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний банк». URL: <https://about.pumb.ua>

References:

1. Meljnychuk N.Ju., Kovalchuk S.S. (2020) Depozytna dijalnistj bankivsjkykh ustanov u konteksti formuvannja jikhnoji resursnoji bazy. *Naukovyj pohljad: ekonomika ta upravlinnja*, no. 1(67). Available at: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4958/1/28.pdf>
2. Dzijubljuk O. V. (ed.) (2009) Bankivsjki operacii [Banking operations]. Ternopil: Vyd-vo TNEU «Ekonomiczna dumka». Available at: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/529/1/bankivski%20operacii.pdf>
3. Kovalenko V. (2015) Strategichne upravlinnja finansovoju stijkistju bankivskoj systemy: metodologija i praktyka [Strategic management of financial stability of the banking system: methodology and practice]. Sumy: DVNZ «UABS NBU». (in Ukrainian)
4. Kyrkach S.M. (2014) Finansove planuvannja dijalnosti banku [Financial planning of the bank]. (PhD Thesis), Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Semena Kuznetsia.
5. Andrenko O., Voronina L. (2018) Problemy rozvytku depozytnykh operacij bankivsjkykh ustanov [Problems of development of deposit operations of banking institutions]. *Visnyk NTU «KhPI»*, no. 47, pp. 37–41.
6. Bankivsjkyj sektor. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/>
7. Bankivsjka systema v 2020 roci zbilshyla depozytnyj portfelj i skorotyla kredytnyj portfelj. Available at: <http://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-v-2020-rotsi-skorotila-kreditniy-portfel>
8. Akcionerne tovarystvo Pershyj Ukrajinjskyj Mizhnarodnyj bank». Available at: <https://about.pumb.ua>